

Sveučilište u Zadru

Odjel za klasičnu filologiju

Rezultati istraživanja o zapošljavanju i zadovoljstvu studijskim programima
studenata koji su završili diplomske studije
Grčkog jezika i književnosti te Latinskog jezika i rimske književnosti
na Sveučilištu u Zadru u razdoblju
od veljače 2011. do veljače 2017. godine

Zadar, rujan 2017. godine

Cilj i metode

Odjel za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru u postupku reakreditacije donio je Akcijski plan za unaprjeđenje kvalitete za razdoblje 2016. – 2020., kojim je između ostaloga predviđeno tijekom akad. god. 2016./2017.:

- uspostaviti pouzdan sustav prikupljanja i analiziranja podataka o zapošljavanju završenih studenata;
- uspostaviti postupke redovite revizije kurikula i programa kako bi se osiguralo da su nastavni materijali ažurirani i relevantni za buduće karijere završenih studenata, da postoji progresija sadržaja kroz program te da ne postoji udvostručavanje nastavnog sadržaja, te
- dodatno razvijati kontakte sa studentima koji su diplomirali; razviti čvrstu i jasnu politiku kako bi se osiguralo da se kontakti sa studentima koji su diplomirali održavaju i nadograđuju te koriste ne samo kao izvor informacija već i kao temelj budućih inicijativa i suradnji.

Povjerenstvo za kvalitetu Odjela za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru u sastavu doc. dr. sc. Linda Mijić (predsjednica Povjerenstva), doc. dr. sc. Diana Sorić, dr. sc. Anita Bartulović, Vilma Kotlar, mag. paed. i phil., tajnica Odjela i Ante Grković, studentski predstavnik, odlučilo je putem anketnog upitnika prikupiti od diplomiranih studenata podatke temeljem kojih će se napraviti potrebne analize.

Bazu podataka diplomiranih studenata, anketni upitnik, prikupljanje, statističku obradu i interpretaciju podataka napravile su u razdoblju od svibnja do rujna 2017. godine doc. dr. sc. Linda Mijić i Vilma Kotlar, mag. paed. i phil.

Obilježja uzorka i populacije

Na Odjelu za klasičnu filologiju preddiplomski studiji Latinskog jezika i rimske književnosti te Grčkog jezika i književnosti upisuju se od 2005. godine, a istovrsni diplomski studiji od 2008. godine. Prvi studenti su diplomirali na diplomskim studijima u veljači 2011. godine. Stoga populaciju u ovom istraživanju čine svi studenti koji su završili studij u razdoblju od šest godina, od veljače 2011. do veljače 2017. godine (Tablica 1).

Tablica 1. Ukupan broj studenata koji su završili diplomatske studije na Odjelu za klasičnu filologiju u razdoblju od veljače 2011. do veljače 2017.

	Populacija
Završilo diplomski studij Latinski jezik i rimska književnost:	29
Završilo diplomski studij Grčki jezik i književnost:	13
Ukupno završilo oba diplomatska studija:	42
Broj studenata koji su studirali oba diplomatska studija:	11
Ukupno osoba u populaciji:	31

Kao što se vidi iz Tablice 1., ukupno je 31 osoba završila studij na Odjelu za klasičnu filologiju u navedenom razdoblju, od kojih je 11 studiralo i Grčki i Latinski. Međutim, kako se radi o dva zasebna (dvopredmetna) studijska programa, koji se ne moraju zajedno studirati, odlučeno je napraviti dva anketna upitnika, za svaki program posebno. Zbog ukupno malog broja ispitanika u obje populacije i činjenice da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno, postojala je realna mogućnost da će broj odgovora biti premali za kvantitativnu obradu. Iz tog razloga se upitnikom na više mjesta postavilo pitanja otvorenog tipa, odnosno omogućilo dodatno komentiranje u pitanjima zatvorenog tipa, kako bi se kvalitativnom obradom dodatno provjerili i objasnili prikupljeni podaci za kvantitativnu analizu.

Anketni upitnik je od studenata koji su završili studij Latinskog jezika i rimske književnosti ispunilo 13 (45%), a Grčki jezik i književnost 9 (69%) bivših studenata. Anketni upitnik je upućen e-mailom svim diplomiranim studentima 10. srpnja 2017., te se nakon toga još jednom sudionike istraživanja podsjetilo i zamolilo za ispunjavanje uz napomenu da je upitnik anoniman i da će se podaci iz upitnika koristiti isključivo za potrebe unaprjeđenja kvalitete nastave. S obzirom na mali broj sudionika istraživanja i poznata temeljna obilježja populacije, nisu se postavljala pitanja koja bi otkrivala identitet ispitanika (spol, dob, godina završetka studija itd.), kako se ne bi ugrozila anonimnost provedenog postupka.

Nakon izrade baze diplomiranih studenata utvrdilo se da su svi studenti koji su završili diplomski studij na Sveučilištu u Zadru, prethodno završili istovrsni preddiplomski studij na Sveučilištu u Zadru. Iz tog razloga, zamoljeni su da pri odgovaranju daju odgovore za oba studija, čime su se prikupili podaci za ukupno četiri studijska programa: preddiplomski i diplomski studij Grčkog jezika i književnosti te preddiplomski i diplomski studij Latinskog jezika i rimske književnosti.

Rezultati

Motivacija za studij

Od 13 studenata koji su završili studij Latinskog, njih čak 11 navodi da su se za studij Latinskog odlučili temeljem interesa koji se za latinski jezik i antičku kulturu i civilizaciju razvio u srednjoj školi. Slično navodi 7 od 9 studenata Grčkog, što zajedno upućuje na važnu ulogu srednjoškolskog nastavnika u razvijanju interesa za studij. Svega dvoje ispitanika navodi kako nisu imali razvijen nikakav poseban interes za ove studije, nego su se upisali zato što je ostalo slobodno mjesto na jesenskom roku ili radi ostvarivanja studentskih prava, od kojih jedan navodi da je ostao na studiju radi zadovoljstva studijem.

Zadovoljstvo studijem

Tablica 2 prikazuje odgovore na pitanja o zadovoljstvu različitim aspektima studija. Odgovori su se birali na Likertovoj skali od 1 – u potpunosti nezadovoljan, do 5 – u potpunosti zadovoljan. Mjerenjem zadovoljstva nešto višu ocjenu u prosjeku je dobio studijski program Grčkog jezika (3,73) u odnosu na Latinski (3,29). No, oba studija su bolje ocjenjena od strane sudionika istraživanja, kada ih se zatražilo da daju opću ocjenu svome studiju. Grčki je dobio u prosjeku ocjenu 4,11, a Latinski 3,54.

Tablica 2. Zadovoljstvo različitim aspektima studija (prosječna ocjena)

Red. br.	Pitanje	Grčki	Latinski
1.	Koliko ste zadovoljni sadržajem studijskog programa?	4,11	3,54
2.	Koliko ste zadovoljni izvedbom studijskog programa u cijelosti?	4,11	3,46
3.	Koliko ste zadovoljni ponudom izbornih kolegija ?	3,22	3,08
4.	Koliko ste zadovoljni stečenim ishodima učenja?	4,00	3,46
5.	Koliko ste zadovoljni odnosom nastavnika i drugih djelatnika Odjela za klasičnu filologiju prema studentima?	4,33	3,85
6.	Koliko ste zadovoljni posvećenošću nastavnika individualnom radu sa studentima?	4,22	3,62
7.	Koliko ste zadovoljni mogućnošću da se uključite u znanstveno-istraživačke projekte nastavnog osoblja?	2,78	2,85
8.	Koliko ste zadovoljni mogućnostima zaposlenja u svojoj struci?	3,00	3,00
9.	Koliko ste zadovoljni informacijama i savjetima o karijeri i traženju posla u struci od strane djelatnika Sveučilišta?	3,33	2,62
10.	Koliko ste zadovoljni vještinama koje ste stekli na studiju, a koje su potrebne na svakom radnom mjestu (tzv. generičkim vještinama)?	4,22	3,38
	Prosječna ocjena zadovoljstva (pitanja 1- 10)	3,73	3,29
11.	Prosječna ocjena opće ocjene studija	4,11	3,54

U svakom slučaju, obje ocjene upućuju na to da ima još prostora za unaprjeđenje kvalitete, bar u onim segmentima na koje se može utjecati. No, podsjetimo da su u uzorak ušli studenti koji su završili studij 2011. ili 2012. godine, a da su se u posljednjih nekoliko godina neke izmjene već napravile, o čemu će kasnije u tekstu biti više govora.

Kao prednosti kod oba studija u komentarima se navodi mali broj studenata koji omogućava individualnu suradnju nastavnika i studenata, homogenost i fleksibilnost u organizaciji nastave, te dobra radna atmosfera. Pohvaljena je stručnost nastavnika, njihovo zalaganje i atipični pristup pojedinih nastavnika koji je omogućio „pomicanje intelektualnih granica“. No, istovremeno se kao nedostaci studija navode loša organizacija (nepridržavanje rasporeda predavanja i termina konzultacija, mijenjanje termina ispitnih rokova), nedovoljno praktične nastave te kod nekih nastavnika pretjerana ekscentričnost, nedovoljno zalaganje i nedostatak modernog pristupa. Jedan je sudionik istraživanja komentirao ponašanje nekih nastavnika kao nezadovoljavajuće, jedan je sudionik istraživanja komentirao ponašanje istih tih nastavnika u pozitivnom kontekstu, a drugi sudionici ponašanje nastavnika nisu komentirali.

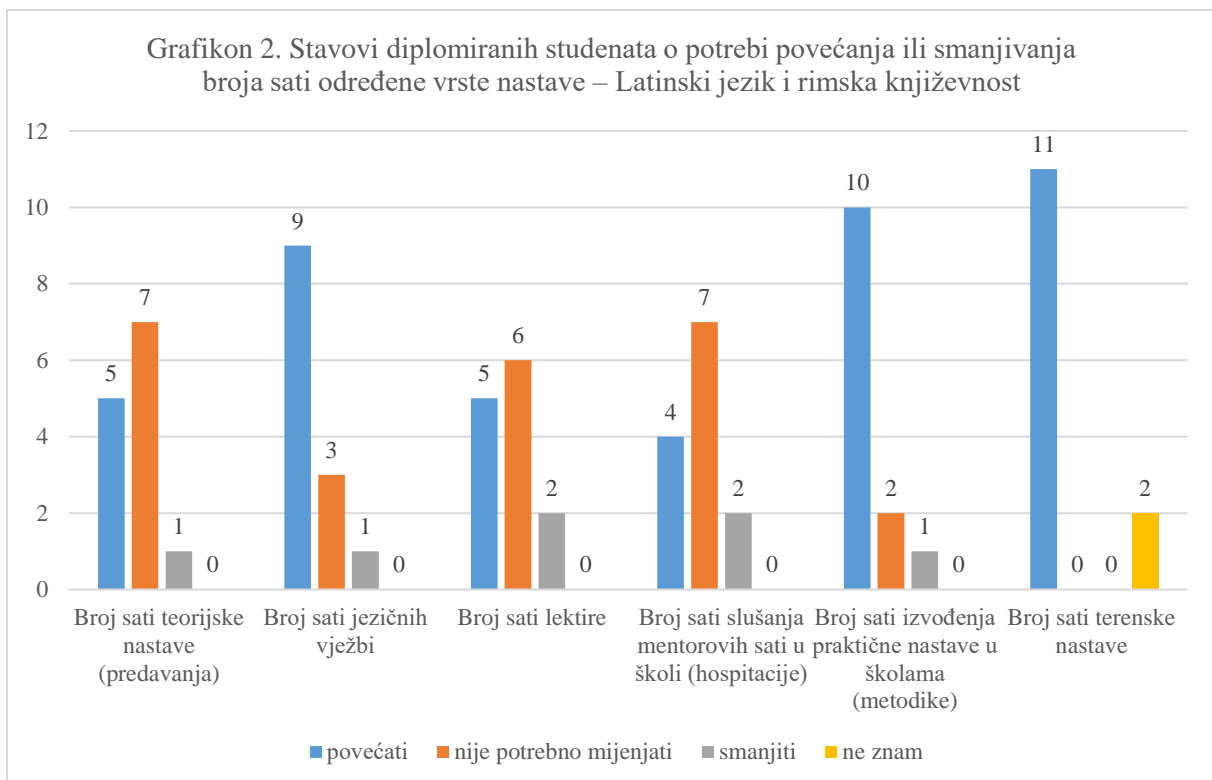
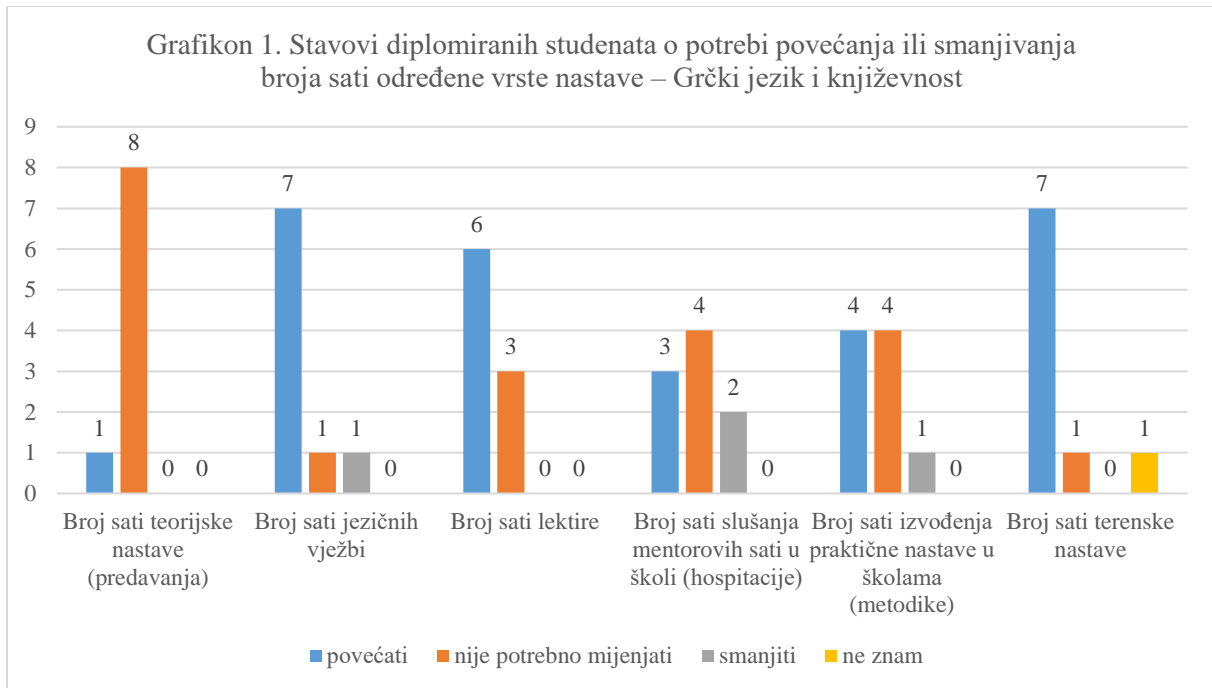
Većina bi diplomiranih studenata danas preporučila upisivanje ovih studija, a njih oko 40% na oba studija ne znaju bi li preporučili studij ili ne jer smatraju da je zapošljivost s ovom strukom niska.

Studijski programi i izvedba nastave

Jesu li vam bile dostupne sve potrebne informacije o studiju prije upisa i jesu li bile točne – pitanja su na koja se odgovaralo na Likertovoj skali (1 - nimalo; 5 - u potpunosti), a prosječne

vrijednosti odgovora su za oba studija niže kada je u pitanju dostupnost informacija (3,46/3,67), a viši kada je u pitanju njihova točnost (3,92/4,14). Rezultati upućuju na potrebu unaprjeđenja sustava informiranja na oba studija.

Grafikon 1 i Grafikon 2 prikazuju distribuciju odgovora na pitanja o potrebi povećanja, odnosno smanjivanja određene vrste nastave.

Grafikoni pokazuju da većina diplomiranih studenata na oba studija smatra da je potrebno povećati broj sati jezičnih vježbi, broj sati izvođenja praktične nastave u školama te broj sati terenske nastave, dok je iz Grčkog jezika potrebno povećati i broj sati lektire, što smatra i manji broj diplomiranih studenata za studij Latinskog. Jedan od sudionika istraživanja to ovako obrazlaže: „Pojačati Lektiru: jedino potrebno pri učenju jezika je tekst i njegov komentar, bilo gramatički bilo stilski.“ Vrlo malo osoba smatra da je bilo što potrebno smanjiti. S obzirom da se ukupno gledano najveći broj odgovora odnosi na povećanje satnice, postavlja se pitanje gdje studenti vide prostor za samostalan rad, odnosno u kojoj mjeri studij podučava vještine i razvija navike samostalnog učenja, što je prostor za neko sljedeće istraživanje. Ovi odgovori otvaraju još jedno pitanje – osigurava li dvopredmetni studijski program dovoljno nastave ili bi se studij trebao izvoditi kao jednopredmetni latinski ili jednopredmetni grčki, ili kao zatvorena kombinacija grčki-latinski (jednopredmetni studij klasične filologije), što bi također omogućilo povećanje satnice.

Na pitanje o potrebi za uvođenjem nekih novih predmeta ili ukidanjem nekih od postojećih, njih čak 10 (od 13) smatra da je potrebno uvesti nove kolegije na studiju Latinskog, odnosno 7 (od 9) na studiju Grčkog. Evo nekolicine konkretnih prijedloga:

LATINSKI:

- „Potrebno je uvesti više kolegija koji se bave kulturom i poviješću starog Rima kako bi studenti dobili bolji kontekst za djela koja čitaju i shvatili značaj učenja latinskog jezika. Također bilo bi dobro da postoje kolegiji koji se bave epigrafijom, paleografijom te direktnim čitanjem i tumačenjem povijesnih izvora jer znanja iz tih kolegija mogu biti korisna studentima koji se odluče baviti znanstvenim radom. Preporučila bih na diplomskoj razini uvođenje i kolegija koji se bavi latinskim kao jezikom medicinskih struka jer nakon studija postoji dosta velika mogućnost da se bivši studenti zaposle i u medicinskim školama ili na učilištima za obrazovanje odraslih koje su usmjerene na prekvalifikaciju u medicinska zanimanja.
- Uvođenje kolegija koji sadrže više o pojedinačnom razdoblju rimske kulture i života, rimske književnosti sa naglaskom na književnost (ne samo vezano za lektire), konkretiziranje starolatinskih natpisa kroz povijest u gradovima RH, starolatinski književnici na prostoru RH i sl.
- Potrebno je uvesti izborni kolegij koji bi bio jezično interdisciplinarnog sadržaja – praktične primjene i upotrebe latinskog u drugim znanostima. Uvesti kolegij metodologije istraživačkog rada u jeziku – priprema za znanstveno proučavanje latinskog jezika, a ne samo prevođenje tekstova.
- Uvela bih kolegije koji bi se bavili grčkom i latinskom mitologijom, jer je to znanje koje mi sada nakon završetka studija izrazito nedostaje, (...)
- Kolegij o rimskim božanstvima, jer se o tome malo uči i jedan ili dva kolegija (da studenti imaju izbor) koji bi imali korelacije s drugim područjima, npr. povijest, povijest umjetnosti, arheologija, filozofija itd.
- Treba obavezno uvesti na prvoj godini studija obavezni predmet koji se bavi rimskom kulturom i civilizacijom kako bi studenti dobili uvid u povijesni kontekst onoga što će kasnije čitati.

- Uz kolegije iz latinske književnosti po vrstama (epika, satira, itd.) potrebno je više pozornosti posvetiti određenim razdobljima. Ovako se događa da studenti znaju ponešto o Plautu i Terenciju, potom piscima zlatnog doba, a vrlo malo ili ništa o kasnijim razdobljima. Juvenal, Marcijal, Apulej, Augustin, itd. su obrađeni tek sporadično, kroz par pasusa u lektiri a ne teoretski. To ukazuje na općenitu slabost studija što se tiče povijesti književnosti. Čak i kod autora koji se čitaju u detalje kao npr. Vergilije nije jasna književna pozadina (npr. Ekloge). (...) Na teoretskoj razini trebalo bi uvesti kolegij koji bi sagledao razne moderne teorije koje su se bavile antičkom književnošću, npr. psihoanaliza, rod i spol, drugost, itd.“

GRČKI:

- „Pojačana obrada antičke povijesti i filozofije (...), ali ne kao izborni predmet s ograničenim brojem polaznika.
- Možda bi se trebalo proširiti učenje novogrčkog kroz višegodišnje učenje tog jezika te bi trebalo dodatno poučavati sve vezano za to doba, a ne samo jezik. Npr. filozofija, civilizacija, povijest i sl.
- Ne znam da li je do sada već i uveden ali kolegij koji bi se bavio grčkom/antičkom mitologijom je trebao biti na listi i prije. Sadržavao bi prevođenje tekstova mitološkog karaktera i teorijski dio. Na taj bi način paralelno još bolje "upoznali" likove kojih smo se dotakli na književnosti i lektiri te tako bolje i lakše razumjeli tekstove na tim kolegijima. Usput bi se vodile kvalitetne rasprave, pobudilo bi se više zanimanja za jezik i sl. na ostalim kolegijima.
- Latinska književnost, osobiti naglasak na hrvatsku latinsku književnost; povijesno, kulturna, civilizacijska pozadina koja bi jasno proizlazila iz tekstova koji se čitaju na lektiri.
- Potrebno je uvesti predmete vezane uz grčku kulturu i civilizaciju.
- Helenistička književnost slabo je pokrivena. Uz Homera bi trebalo čitati i homerske himne i Pindara, a kasnije i Tukidida. Teoretski aspekti studija slabo su pokriveni (uči se književnost bez svijesti o modernim književnim interpretacijama). Trebalo bi uvesti kolegij Grčka mitologija.
- (...) nema prostora za druge sadržaje, jer studenti dolaze sa sve manjim predznanjem gramatike.“

Iako je na pitanje o ukidanju nekih predmeta njih petero na Latinskom odgovorilo potvrdno, samo su dva komentara ostavljena, od kojih jedan apelira da se smanji (a ne ukine) broj sati nastave Lektire, dok drugi predlaže da se umjesto kolegija Starolatinski natpisi uvede kolegij Epigrafija u okviru kojega bi se učili i starolatinski natpisi.

Među komentarima za unaprjeđenje izvođenja nastave studija Latinskog predlaže se više puta uvođenje više terenske nastave i češće omogućavanje studentima uključivanje u znanstveno-istraživačke projekte nastavnika. Također i da ih se potiče na timski rad, sudjelovanje na okruglim stolovima i stručnim skupovima te organizaciju projekata vezanih uz promociju antičke kulture. „Pojačati Lektire i seminar: što više samostalnog rada na tekstu, što više praktičnog rada (seminari, studentska izlaganja). Ono što se hospitacijama dobije, nije dovoljno za stjecanje iskustva. Jednom kad uđete u učionicu u školi ili na fakultetu kao profesor, očekuje

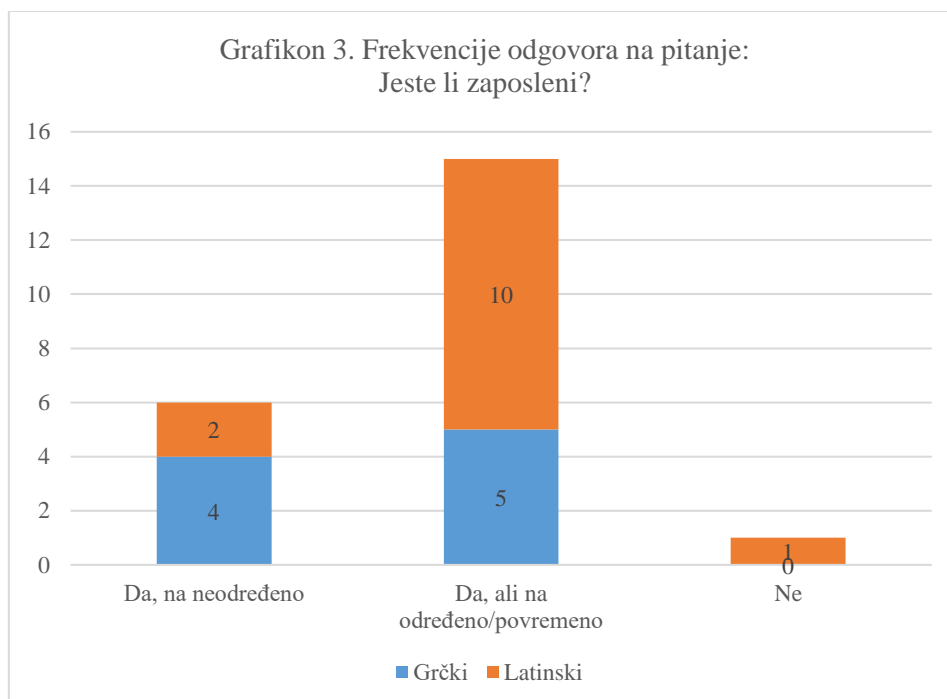
se naravno znanje, ali i da znate baratati svim tehničkim pomagalima, uputiti na relevantnu literaturu iz svakog područja antike i koristiti internet u pronalaženju literature (...) Studente se treba uputiti na korisne web stranice, kritička izdanja, rječnike.“

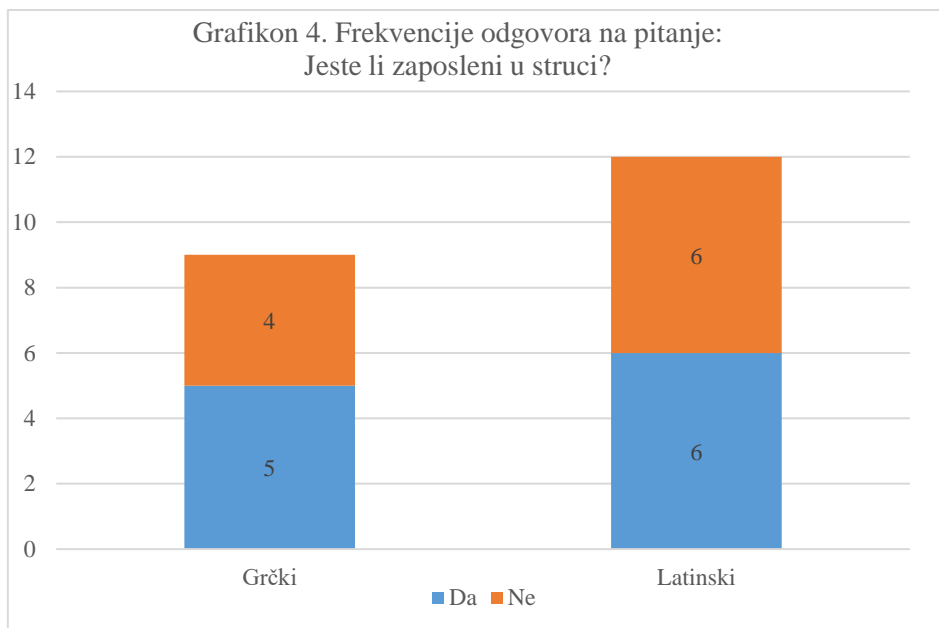
Za izvedbu studija Grčkog komentari su usmjereni na povećanje „interaktivne nastave koja je upotpunjena i tehnologijom. Projektna nastava koja bi studente pripremala za znanstveno-istraživački rad“, „što češće studentske radionice, predavanja profesora s drugih i stranih Sveučilišta“ te „zajedničko istraživanje po web stranicama video-auditivnog sadržaja određene teme za vrijeme sata, više pitanja upućeno studentima za povezivanje sadržaja i na taj ih način držati aktivnim cijeli sat. I to sve koristiti često, a ne samo jednom u semestru. Također, na početku studija treba upoznavati studente što više s relevantnom literaturom i korištenjem kritičkih izdanja.“

Između preporuka koje se odnose na studijski program i izvedbu nastave, našlo se i nekoliko upućenih organizaciji rada na Odjelu. Tako se predlaže da se uprava odjela stručno usavršava u području menadžmenta te ulože dodatni napor na promociji Odjela i motiviranju nastavnika na stručno usavršavanje radi korištenja moderne tehnologije u nastavi.

Mogućnost zaposlenja

Samo jedan od sudionika istraživanja nije bio zaposlen u trenutku ispunjavanja anketnog upitnika. Ostali su zaposleni, većim dijelom na određeno/povremeno, ali dio njih s oba studija radi u struci. Frekvencije odgovora prikazane su u Grafikonima 3 i 4.

Većina diplomiranih studenata ima pozitivna iskustva u traženju posla nakon studija, na Latinskom navodi to njih 9 (69%), a na Grčkom njih 7 (78%). Jedna osoba navodi da je imala više pozitivnih i više negativnih iskustava, dok jedna navodi negativna iskustva samo u traženju posla u struci. Na Latinskom se njih 12 (92%) osjeća sposobnima za rad u struci, a na Grčkom 7 (78%), ali ih je nekoliko iskoristilo da kroz mogućnost komentiranja navedu da su im nedostajala neka druga specifična znanja ili vještine („Poznavanje struke je samo 50 posto potrebnog, ostalo se uči putem“, „Hrabro ću reći da niti jedan studij te u potpunosti ne pripremi za ono što te čeka u "živoj" nastavi, ali u puno segmenata rada sam se osjećala spremnom i "obučenom".“) Ti su komentari ujedno sukladni odgovoru na pitanje koje se odnosi na prosječnu ocjenu zadovoljstva stečenim generičkim vještinama, a koje na studiju Latinskog iznosi svega 3,38, a na studiju Grčkog 4,22.

U Tablici 2 koja prikazuje zadovoljstvo različitim aspektima studija, najnižu prosječnu ocjenu dobilo je na studiju Grčkog pitanje „Koliko ste zadovoljni mogućnošću da se uključite u znanstveno-istraživačke projekte nastavnog osoblja?“ – 2,78. Na studiju Latinskog najnižu prosječnu ocjenu dobilo je pitanje „Koliko ste zadovoljni informacijama i savjetima o karijeri i traženju posla u struci od strane djelatnika Sveučilišta?“ – 2,62. Jasna je poruka upućena nastavnicima u vezi uključivanja studenata u znanstveno-istraživačke projekte, a sigurno mogu pomoći i po pitanju informiranja i savjetovanja o karijeri. Drugi zadatak bi svakako bio lakši kada bi na Sveučilištu u Zadru postojao Centar za karijere, odnosno profesionalna savjetodavna služba.

Od diplomiranih studenata Latinskog, koji su ispunili upitnik, poslijediplomski doktorski studij je upisalo petoro, a od diplomiranih studenata Grčkog troje. Njih još troje na Latinskom i čak četvero na Grčkom ga planiraju upisati pa ne iznenađuje iskazana razina nezadovoljstva (Tablica 2, pitanje 7) mogućnošću uključivanja na znanstveno-istraživačke projekte tijekom studija, jer očito za razvoj znanstveno-istraživačke karijere postoji interes veći od očekivanog.

Upisani na poslijediplomski studij zamoljeni su da na Likertovoj skali (1 - nimalo; 5 - u potpunosti) odgovore na pitanje „U kojoj vas je mjeri studij pripremio za nastavak školovanja

na poslijediplomskoj razini?“. U odgovorima se na studiju Latinskog nalazi jedna jedinica, jedna četvorka i tri petice, a na studiju Grčkog tri četvorke, što govori u prilog pretpostavci da je u većini slučajeva studij vrlo dobro pripremio studente za nastavak studiranja na poslijediplomskoj razini. Sudionik istraživanja koji smatra da ga studij nimalo nije pripremio za poslijediplomsku razinu, u komentarima navodi da studiju nedostaju kolegij koji bi bio „jezično interdisciplinarnog sadržaja“ i poučavanje metodologije istraživačkog rada u jeziku. Svakako treba napomenuti da neki od upisanih na poslijediplomske studije možda nisu upisali studij u području klasične filologije, već da je njihov studij povezan s drugim dvopredmetnim studijem s kojim su u kombinaciji studirali neki od studija klasične filologije.

Zaključak i osvrt na rezultate istraživanja

Ovo je prvo istraživanje o zapošljavanju i zadovoljstvu studijskim programima studenta koji su diplomirali na Odjelu za klasičnu filologiju nakon uvođenja Bolonjskog procesa na Sveučilište u Zadru. Budući da je ukupno mali broj ispitanika, zahvaćeno je duže razdoblje (od šest godina). Zbog toga se dobiveni odgovori odnose na više generacija studenata koji su studirali u razdoblju kada su radi prilagodbe na Bolonjski način studiranja promjene turbulentno uvođene. Nerijetko je to dovodilo do smanjene kvalitete u organizaciji i izvedbi nastave, čemu su doprinijele i česte kadrovske promjene te česte izmjene zakona, pravilnika i odluka nadležnih tijela. No, i u takvim uvjetima uspjelo se uvesti neke promjene koje su unaprijedile kvalitetu, a rezultati ovog istraživanja pokazuju da prostora za njih još uvijek ima.

Kao što se već prethodno navelo, akad. godine 2016./17. uvedene su neke izmjene u studijske programe, a koje su upravo odgovorile na neke od prijedloga koji su navedeni u komentarima. Na preddiplomski studij su uvedeni predmeti „Klasična mitologija“, „Pregled antičke civilizacije“ i „Uvod u metodologiju znanstvenog i stručnog rada“. Dvije godine ranije uveden je predmet „Grčka epistolografija“, a od 2014. se na preddiplomskom i diplomskom studiju redovito izvodi kolegij Antička kazališna radionica na kojem studenti izvode kazališnu predstavu, a kroz postavljanje predstave na aktivan način uče o povijesti, kulturi i civilizaciji unutar koje se dramska predstava izvodi. Unazad nekoliko godina unutar književnih seminara prošireni su ishodi učenja, kako bi se omogućio veći izbor djela nastavnicima, čime su se smanjila preklapanja u nastavnim sadržajima s drugim predmetima. Iz tog je razloga primjerice predmet „Književni seminar: Aristofan“ preimenovan u „Grčka književnost: Prosvjetiteljstvo (seminar)“, čime je omogućeno nastavniku da osim Aristofana, sa studentima obradi i druge autore iz istog razdoblja.

Kako bi se studente i nastavnike dodatno motiviralo i potaknulo na izvrsnost, 2016. su doneseni Pravilnik o dodjeli nagrada Odjela za klasičnu filologiju uspješnim studentima i Pravilnik o nagrađivanju izvrsnosti nastavnika Odjela za klasičnu filologiju. Pravilnici potiču nastavni i znanstveno-istraživački rad, kao i aktivnosti društveno korisnog učenja i popularizacije znanosti. Primjerice, studente se potiče na znanstveno-istraživački rad tako što ih se informira o studentskim konferencijama i radionicama te se djelomično ili u cijelosti snose troškovi studenata koji sudjeluju na radionicama (npr. Marulićevi dani u Splitu) ili imaju prihvaćena konferencijska izlaganja. Također, iznimno kvalitetni završni ili diplomski radovi koji se objave u nekom od renomiranih znanstvenih časopisa, dodatno se nagrađuju, kao što se nagrađuje i visoki prosjek ocjena kod studenata koji nemaju zaostajanje u studiju.

Kako bi se unaprijedila organizacija nastave, od akad. godine 2015./16. rasterećeni su redovi predavanja, te su usklađeni nazivi književnih seminara s nazivima predmeta na kojima se slušaju predavanja, čime se dobilo na preglednosti redova predavanja i boljem razumijevanju prohodnosti programa i povezanosti predmeta. Zahvaljujući dovoljnom broju nastavnika koji su doktorirali, uveli su se novi predmeti i prestalo se s izvođenjem cikličkih predmeta na preddiplomskom studiju. Povećana je izbornost na preddiplomskom studiju, ali nije na diplomskom zbog ograničenja koje je nametnulo nadležno ministarstvo, a koje se odnosi na broj upisanih studenata na programu. Tako se tamo gdje se po studijskog godini upiše manje od 10 studenata (što je slučaj na oba diplomatska studija), studentima se ponudi veći broj izbornih predmeta, ali se zbog malog broja studenata svi moraju upisati na isti izborni predmet. Naravno, to smanjuje izbor i time kvalitetu studija, ali nema načina da se na to utječe dokle god nadležne institucije ne promijene stav o financiranju izvođenja predmeta s manje od deset studenata.

Studente se potiče na organizaciju manifestacije „Antički dani“ gdje im se pomaže financijski i logistički. Također ih se u okviru aktivnosti popularizacije znanosti potiče da aktivno sudjeluju na radionicama koje se organiziraju za učenike u okviru manifestacije Festival znanosti. Odjel pomaže Antičku kazališnu skupinu tako što snosi financijske troškove uključivanja studenata na Antičku kazališnu radionicu. Tijekom protekle tri godine, studenti su izvodili predstave u Zadru, Benkovcu, Preku na otoku Ugljanu, otoku Hvaru, Zagrebu, Travniku i Visokom u Bosni i Hercegovini, a u planu su nova putovanja jer su Antičkoj kazališnoj skupini pristigli novi pozivi za izvođenje antičke predstave. Kroz organizaciju i izvedbu različitih predstava, radionica i drugih izvannastavnih aktivnosti, studentima se pružaju brojne mogućnosti, između kojih i razvijanje generičkih vještina, te se sukladno rezultatima ovog istraživanja takve aktivnosti trebaju i dalje poticati.

Na osnovu podataka prikupljenih ovim istraživanjem teško je zaključiti kakva je zapošljivost studenata koji su završili studije klasične filologije, jer bi za izvođenje takvog zaključka trebali podatke o svim diplomiranim studentima. Prema Preporukama za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje¹, nigdje u Hrvatskoj se ne traži ni smanjivanje ni povećavanje upisnih kvota za studije klasične filologije, što nam zajedno s podacima našeg istraživanja o zapošljivosti govori da je upisna kvota optimalna.

Veliki udio ispitanih koji su na poslijediplomskom studiju ili ga planiraju upisati, upućuje na potrebu da se na diplomskim studijima omogući profiliranje, odnosno omogući upisivanje dva smjera – znanstvenog i nastavnickog, kako bi se oni koji su zainteresirani za znanstveno-istraživački rad mogli na diplomskoj razini bolje pripremiti za poslijediplomske studije, jer je očito da interes za to postoji. Naročito bi se s tim moglo krenuti na studiju Grčkog, koji ima manje mogućnosti zapošljavanja u odnosu na studij Latinskog.

Prema istraživanju provedenom na reprezentativnom uzorku studenata koji su 2010. godine upisali studije na visokoobrazovnim ustanovama u Hrvatskoj,² sudjelovanje studenata u znanstveno-istraživačkim projektima, projektna nastava, problemsko učenje, stručna praksa i dostupnost savjetodavnih službi, nedovoljno su zastupljeni na većini sveučilišnih studija u

¹ Izvor: *Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja*, dostupno na: <https://www.studij.hr/analiza-potreba-trzista-rada>, pristupljeno 12. 9. 2017.

² Izvor: *Rezultati ankete o zadovoljstvu studenata studijskim programima i spremnosti za tržište rada*, AZVO, Zagreb, lipanj 2015., dostupno na: https://www.studij.hr/public/resources/brosure/pdf/Rezultati_ankete_o_zadovoljstvu_studenata_studijskim_programima_i_spremnosti_za_trziste_rada.pdf, pristupljeno 12. 9. 2017.

Hrvatskoj. Prema mišljenju naših ispitanih diplomiranih studenata, nedovoljno ih ima i na studijima Odjela za klasičnu filologiju zbog čega treba učiniti dodatne napore da se integriraju. U istom istraživanju studenti pozitivno ocjenjuju kvalitetu studijskih programa po pitanju pripremljenosti za posao i nastavak obrazovanja, kao i stečene kompetencije iz područja struke, što je također slično rezultatima našeg istraživanja.

Informiranje studenta na Odjelu unaprijeđeno je od 2014. godine, otkada Sveučilište ima nove mrežne stranice, u okviru kojih se na mrežnim stranicama Odjela za klasičnu filologiju objavljuju sve relevantne informacije za upise, studijski program i izvedbu nastave. Međutim, nisu još uvijek svi nastavnici iskoristili tehnološke prednosti ovog načina komuniciranja, zbog čega se ne mogu naći sve informacije na jednom mjestu (primjerice silabi predmeta). Različite obavijesti se postavljaju i na Facebook stranicu Odjela za klasičnu filologiju, koja u neformalnom okruženju omogućava diskusije studenata, nastavnika i administrativnih djelatnika, brzo postavljanje pitanja i dobivanje odgovora te kontakt s bivšim studentima.

Unatoč činjenici da nije postignut reprezentativni uzorak, putem istraživanja prikupili su se brojni dragocjeni i konkretni stavovi, mišljenja i prijedlozi za unaprjeđenje studijskih programa, njihovu izvedbu i organizaciju, te se ovim putem zahvaljujemo svim sudionicima istraživanja.

Preporuke za buduća istraživanja

Raspon od šest godina je predugačak da bi se dobili ujednačeni rezultati i da bi se pravovremeno moglo reagirati na preporuke i prijedloge koje daju bivši studenti. To se vidi tamo gdje bivši studenti predlažu promjene koje su uvedene u razdoblju nakon završetka njihovog studija. Ova se anketa može češće provoditi, ali s obzirom da godišnje diplomira svega 3 – 5 studenata, ne preporuča se da taj raspon bude manji od četiri godine. Također, potrebno je razmotriti i druge metode prikupljanja podataka, primjerice, zbog malog broja diplomiranih studenata, možda bi se od idućih generacija podaci mogli prikupiti putem fokus grupe, intervjuima ili slično.

Postavljanje ovog istraživanja je metodološki zahtjevno jer se ovdje radi o dvopredmetnim studijima, koji se u praksi tretiraju kao samostalni, iako to nisu. Kako se nastojalo prikupiti podatke za svaki studij posebno, stvorile su se i određene poteškoće u njihovoj interpretaciji. Primjerice, na pitanje „Jeste li upisali poslijediplomski studij“, rezultati pokazuju da ga je od diplomiranih studenata Latinskog upisalo petero, a od diplomiranih studenata Grčkog troje. Međutim, ne znamo jesu li osobe koje su ispunile upitnik na Grčkom, istovremeno studirale i Latinski (to im se pitanje nije moglo postaviti jer bi ugrozilo anonimnost ispitanika), stoga ne znamo je li se radi o istim osobama. U interpretaciji se zato ne može reći da je „osmero bivših studenata Odjela za klasičnu filologiju upisalo poslijediplomski studij“, već se iz ovih podataka jedino može oprezno zaključiti da je „najmanje petero bivših studenata Odjela za klasičnu filologiju upisalo poslijediplomski studij“.

Preporuča se u iduće istraživanje uvrstiti pitanja o mobilnosti i uključenosti studenata u izvannastavne aktivnosti koje također mogu doprinijeti zadovoljstvu studijskim programom i stečenim kompetencijama.